

Arrêté du Gouvernement de la Région
de Bruxelles-Capitale

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

pt 24
(12-02-09)

**– Arrêté du Gouvernement
de la Région de Bruxelles-Capitale
entamant la procédure de classement
comme monument de certaines parties de
l'immeuble sis boulevard Anspach 73-75
à Bruxelles**

**– Besluit van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering
houdende instelling van de procedure tot
bescherming als monument van bepaalde
delen van het gebouw gelegen
Anspachlaan 73-75 te Brussel**

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Vu le Code bruxellois de l'Aménagement du
Territoire, notamment l'article 222 ;

Gelet op het Brussels Wetboek van de
Ruimtelijke Ordening, inzonderheid op artikel
222 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

Op voorstel van de Minister-President van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Après délibération,

Na beraadslaging,

Arrête :

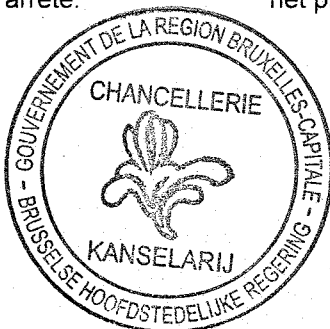
Besluit :

Article 1er. Est entamée la procédure de
classement comme monument de la totalité
du salon de dégustation (n° 75) - en ce
compris sa vitrine et le mobilier fixe par
destination tel que les comptoirs de marbre
et les luminaires - de l'immeuble sis
boulevard Anspach 73-75 à Bruxelles, connu
au cadastre de Bruxelles, 11e division, section
M, 3e feuille, parcelle n° 970 d², en raison de
leur intérêt esthétique et artistique précisé
dans l'annexe I du présent arrêté.

Artikel 1. Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van de totaliteit
van de verbruikszaal (nr. 75) - met inbegrip
van haar pui en het vast meubilair zoals de
marmieren togen en de verlichting - van het
gebouw gelegen Anspachlaan 73-75 te
Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 11de
afdeling, sectie M, 3de blad, perceel nr.
970 d², wegens hun esthetische en artistieke
waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit
besluit.

Art. 2. La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er comprend
l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi
que les parties de parcelles et de voiries
reprises dans le périmètre délimité sur le
plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2. De vrijwaringszone met betrekking tot
het in artikel 1 vermelde monument omvat het
geheel van de percelen en de wegen, alsook
gedeelten van de percelen en de wegen
opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op
het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3. Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, **12 FEV. 2009**

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

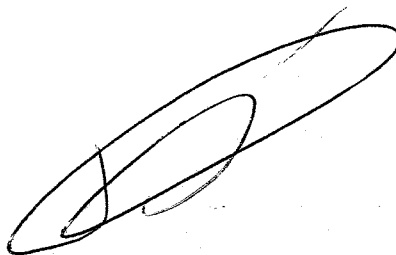
Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine, du Logement, de la Propreté publique et de la Coopération au développement,

Art. 3. De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

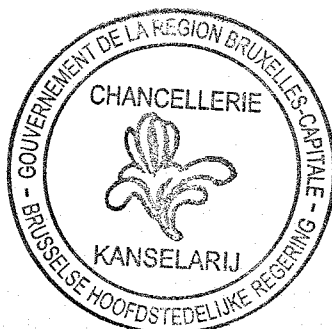
Brussel, **12 FEV. 2009**

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bevoegd voor Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Petra Cacciatore
Kanselarij

25 FEV. 2009

**ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE CERTAINES PARTIES
DE L'IMMEUBLE SIS BOULEVARD ANSPACH 73-75 A BRUXELLES**

Réf. cadastrale : Bruxelles, 11e division, section M, 3e feuille, parcelle n° 970 d²

Description sommaire :

L'établissement *Au Suisse* occupe le rez-de-chaussée de deux hautes maisons de rapport des n°s 73 et 75 du boulevard Anspach. Celles-ci présentaient à l'origine chacune un magasin au rez-de-chaussée. Ils furent réunis en 1932, derrière un unique parement de marbre pour former un salon de dégustation à gauche et un magasin à droite. La vitrine de ce dernier a cependant été modernisée ultérieurement. La devanture, aujourd'hui recouverte d'un nouveau parement, est encore coiffée de sa sobre corniche largement débordante formant auvent. Au n° 75, le salon de dégustation s'ouvre par une porte à double battant en métal chromé. Celle-ci est munie de poussoirs verticaux et de lames de protection horizontales de même matériau. En léger retrait, elle est flanquée de deux vitrines à fins châssis métalliques sur socle de marbre noir. Le tout est surmonté d'une traverse d'imposte chromée surmontée d'une baie close de verre transparent seulement rehaussée par la mention « Dégustation » en fils de néon. Une tente solaire à rayures rouges et blanches est logée dans sa partie supérieure. L'ensemble est accosté, à droite, d'une porte d'entrée privée, à jour clos de verre américain bleuté et d'une belle grille en ferronnerie géométrique.

Les deux maisons de rapport abritant l'établissement *Au Suisse*, conçues en 1882, présentent une élévation néoclassique enduite. La première compte deux travées, la seconde trois, sur cinq niveaux dont un entresolé. Les façades sont ajourées de baies à arc surbaissé, à encadrement mouluré au n° 73. Les trumeaux sont creusés de tables au n° 75. Les étages sont précédés d'un balcon continu sur trois consoles à gauche, axial à droite, à garde-corps en belle ferronnerie. Les entablements alternent tables et cache-boulins à tête de lion, sous une corniche de bois à mutules et denticules.

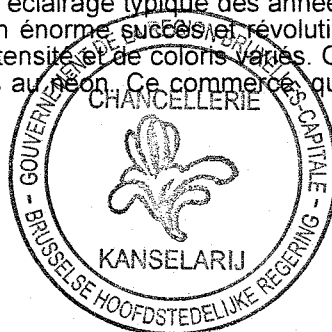
À l'intérieur, le salon de dégustation a conservé ses lambris et comptoirs de marbre. Les premiers, en marbre brun, font le tour de la pièce, surmontés de deux bandeaux en ressauts successifs. Ils sont ponctués de nombreux miroirs à encadrement de métal chromé. L'encadrement du premier miroir, sur le mur de gauche, sert de support à des plaques de verre formant étagère. Sous les miroirs sont superposées deux tablettes à angles coupés, de même marbre que le lambris.

À droite de l'entrée, contre le mur, un petit comptoir de dégustation paré de marbre vert sous tablette de marbre noir est surmonté d'un large miroir tripartite à encadrement en métal chromé. À sa gauche se dresse une porte de bois à deux battants parés d'un miroir, munie de poussoirs métalliques verticaux. Deux longs comptoirs se faisant face s'étirent de part et d'autre de la salle, également parementés de marbre vert, le gauche renouvelé. Dans le fond est aménagée une arcade, sous laquelle s'ouvre la porte des sanitaires. Le sol est revêtu d'un carrelage de céramique rouge et brun. La pièce est couverte d'un faux-plafond strié de biais de lampes au néon alternant couleurs jaune et blanche. Il présente un profil chantourné, comme animé de vagues. Sur la crête de ces dernières, sortes de cordons saillants, sont fixés des lampes, suspendues à intervalles réguliers au-dessus des comptoirs. Leur base de métal est conique, tout comme leur abat-jour de verre opaque.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt esthétique et artistique:

L'établissement *Au Suisse* est l'un des derniers exemples d'un type d'aménagement commercial qui florissait sur les boulevards du centre durant l'entre-deux-guerres. Typiquement moderniste, la devanture allie sobriété et horizontalité, encore accentuée par l'important auvent. L'utilisation du métal chromé, qui remplace les traditionnels châssis de bois, est également caractéristique de l'architecture moderniste. Il donne ici au commerce une grande noblesse. À l'intérieur, les lambris et comptoirs de marbre vert et brun confèrent à l'ensemble un aspect dûment hygiénique. Les lampes au néon, qui contribuent à l'ambiance particulière de l'établissement, sont un éclairage typique des années trente. Mis au point dans les années vingt, le néon remporte rapidement un énorme succès et révolutionne l'éclairage commercial. Il permet entre autres des éclairages de forte intensité et de coloris variés. On notera ici par ailleurs la plasticité du plafond sur lequel sont fixés les tubes au néon. Ce commerce, qui a su préserver en grande partie son

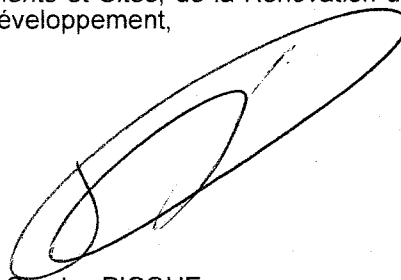

aspect d'origine, constitue l'un des meilleurs exemples d'aménagement commercial moderniste à Bruxelles.

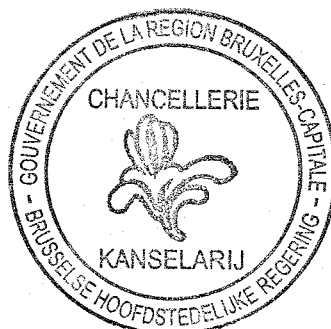
Bibliographie : Caroline Berckmans, *De verleiding van het rationele : de Brusselse winkelpuien van het interbellum*, mémoire de licence en histoire de l'art, KULeuven, 2003 ; Caroline Berckmans et Lucia Gaiardo, « Les devantures commerciales : la quête de la séduction », in *Commerce et Négoce*, Mardaga, 2003, pp. 103-125.

Vu pour être annexé à l'arrêté du **12. FEV. 2009**

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine, du Logement, de la Propreté publique et de la Coopération au développement,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Petra Cacciatore
Kanselarij

25 FEV. 2009

**BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE
DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN ANSPACHLAAN 73-75 TE BRUSSEL**

Kadastrale gegevens : Brussel, 11de afdeling, sectie M, 3de blad, perceel nr. 970 d²

Beknopte beschrijving :

Het etablissement *Au Suisse* is gevestigd op de benedenverdieping van twee opbrengst-hooghuizen in de Anspachlaan nrs. 73 en 75. Oorspronkelijk omvatte elk van beide huizen een handelszaak op de benedenverdieping. In 1932 werden deze zaken samengevoegd achter één marmeren gevelbekleding, met links een verbruiksruimte en rechts een winkel. Het uitstalraam van de winkel werd evenwel later gemoderniseerd. De pui, die thans bedekt is met een nieuwe gevelbekleding, is nog steeds voorzien van de sobere, overhangende kroonlijst die als luifel fungeert. De toegang tot de verbruikszaal in nr. 75 gebeurt via een dubbele deur in verchroomd metaal, die is voorzien van verticale handvatten en horizontale beschermingslamellen in hetzelfde materiaal. Aan weerszijden van deze lichtjes inspringende deur bevindt zich een uitstalraam met een smal metalen frame op een zwarte marmeren basis. Het geheel wordt overspannen door een gechromeerde impostbalk met daarboven een wand in doorschijnend glas waarop enkel de melding « Dégustation » is aangebracht in neonbuizen. Het bovengedeelte van de impost bevat een rood en wit gestreept zonnescherm. Rechts van de uitstalramen bevindt zich een privé-toegangsdeur, waarvan de lichtopening voorzien is van blauwachtig Amerikaans glas en een mooi rooster in geometrisch smeedwerk.

De twee opbrengsthuizen waarin het etablissement *Au Suisse* is ondergebracht, zijn ontworpen in 1882. De bovenverdiepingen zijn opgetrokken in neoclassicistische stijl en zijn bepleisterd. Het eerste huis telt twee traveeën en het tweede drie, telkens met vijf bouwlagen, waarvan één tussenverdieping. De vensteropeningen in de gevels zijn voorzien van platbogen en in nr. 73 ook van geriemde omlijstingen. De muurdammen van nr. 75 zijn rechthoekig ingediept. De verdiepingen omvatten een balkon - links doorlopend over drie consoles en rechts centraal - met een reling in mooi ijzersmeedwerk. De hoofdgestellen vertonen een afwisseling van rechthoekig vormen en steigergatkappen met leeuwenhoofd, onder een houten kroonlijst met kraagstenen en kalfstanden.

In het interieur van de verbruikszaal bleven de marmeren lambrisering en togen behouden. De lambrisering in bruin marmer loopt rond het volledige vertrek en vertoont bovenaan twee uitspringende banden. Deze lambrisering is voorzien van talrijke spiegels met een omlijsting in gechromeed metaal. De omlijsting van de eerste spiegel op de linker muur dient als steun voor glazen platen die een rek vormen. Onder de spiegels bevinden zich twee boven elkaar geplaatste tabletten met afgeronde hoeken uit hetzelfde marmer als de lambrisering.

Rechts van de ingang, tegen de muur, treffen we een kleine toog aan met een groene marmeren bekleding onder een zwarte marmeren tablet. Boven de toog bevindt zich een brede driedledige spiegel met een omlijsting in gechromeed metaal. Links ervan bemerken we een houten deur waarvan de twee vleugels voorzien zijn van een spiegel en van verticale metalen handvatten. In de zaal zijn er ook twee lange, tegenover elkaar gelegen togen. Deze zijn eveneens met groen marmer bekleed. De linkse werd vernieuwd. Achteraan werd een boog aangebracht, waaronder zich deur naar de toiletten bevindt. De vloer is bekleed met rode en bruine keramiektegels. Het vertrek is voorzien van een loos plafond, met afwisselend gele en witte neonlampen in een schuin patroon. Deze zoldering vertoont een uitgehold profiel, alsof er golven door lopen. Op de top van deze golven, die als uitstekende kragen beschouwd kunnen worden, zijn de lampen aangebracht met regelmatige tussenafstand, boven de togen. De metalen sokkel van de lampen is conisch van vorm, evenals de lampkappen in mat glas.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening :

Esthetische en artistieke waarde :

Het etablissement *Au Suisse* behoort tot de laatste voorbeelden van een inrichtingswijze van handelszaken die een hoogtepunt kende in de centrumlanen tijdens het interbellum. De typisch modernistische winkelpui combineert soberheid en horizontale lijnvoering, wat nog geaccentueerd wordt door de grote luifel. Het gebruik van gechromeed metaal in de plaats van het traditionele houten raamwerk is eveneens kenmerkend voor de modernistische architectuur. Hij verleent in dit geval een edele uitstraling aan de handelszaak. Binnenin wordt een indruk van hygiëne opgewekt met de

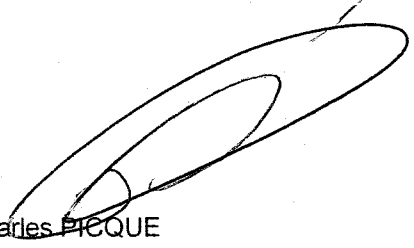

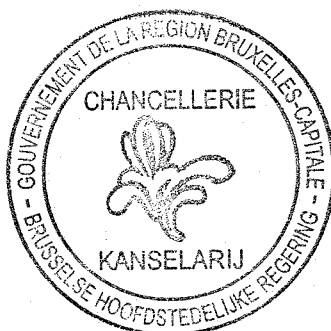
lambrisering en togen in groen en bruin marmer. De neonlampen, waaraan het etablissement zijn typische sfeer ontleent, zijn een typische verlichtingswijze van de jaren dertig. Neonverlichting ontstond in de jaren twintig en begon snel aan een onstuitbare opmars. Neonlampen betekenden een revolutie inzake winkelverlichting, daar ze onder meer sterke verlichting en verlichting in verschillende kleuren mogelijk maken. Ook de vormgeving van het plafond waarop de neonlampen aangebracht zijn is in dit geval opmerkelijk. Deze handelszaak, die grotendeels haar oorspronkelijk uitzicht behield, vormt één van de beste voorbeelden van modernistische winkelinrichting in Brussel.

Bibliografie : Caroline Berckmans, *De verleiding van het rationele : de Brusselse winkelpuien van het interbellum*, licentiaatsverhandeling kunstgeschiedenis, KULeuven, 2003 ; Caroline Berckmans en Lucia Gaiardo, « Les devantures commerciales : la quête de la séduction », in *Commerce et Négoce*, Mardaga, 2003, pp. 103-125.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van **12. FEV. 2009**

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Petra Cacciatore
Kanselarij

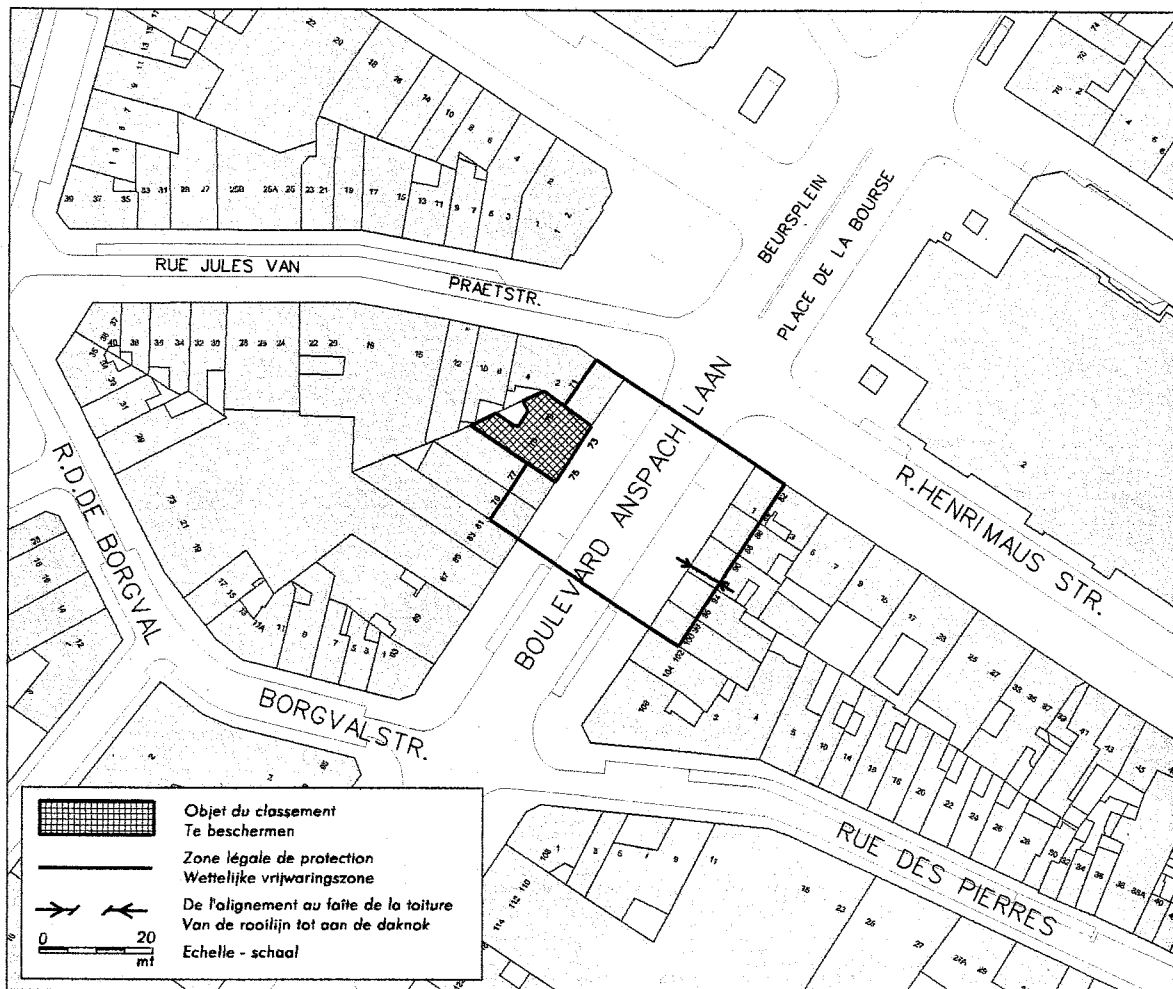
25 FEV. 2009

ANNEXE II A L'ARRETE DU
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE CERTAINES PARTIES
DE L'IMMEUBLE SIS BOULEVARD
ANSPACH 73-75 À BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING HOUDENDE INSTELLING
VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
BEPAALE DELEN VAN HET GEBOUW
GELEGEN ANSPACHLAAN 73-75 TE
BRUSSEL

**DELIMITATION DE
LA ZONE DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN
DE VRIJWARINGSZONE**

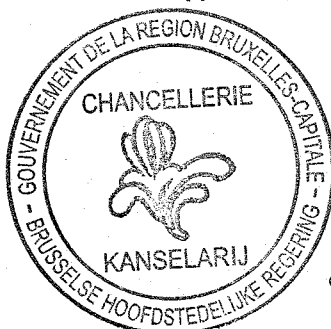

Vu pour être annexé à l'arrêté du
12 FEV. 2009

Le Ministre-Président du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé des
Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire,
des Monuments et Sites, de la Rénovation
urbaine, du Logement, de la Propreté publique et
de la Coopération au développement,

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van
12 FEV. 2009

De Minister-President van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor
Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening,
Monumenten en Landschappen,
Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid
en Ontwikkelingssamenwerking,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Petra Cacciatore
Kanselarij

25 FEV. 2009